

Bá»“ TÁjt Äá»•i thÆ°á»•ng vÃ dÃ²ng chá°ÿy tÆ° tÆ°á»Ýng Phá°-t há»•c

ÄÁ»ng gÁ»p cá»§a Nguyá»...n Há°ÿi HoÁ nh
08/08/2017

BÓ Tát Ýi th°Ýng và dòng chÿy t° t°ßng
Ph-t híc

*NguyÁn
Hÿi Hoành

MÙt
vài quan iÃm cça ông th-t sĩ cÿp tiçn, nh° chç
tr°ing tr£ lji chùa cho dân làm tr°Ýng híc, th° viÇn,
nhà d°áng lão; t ng s) phÿi lao ùng tñ nuôi mình&Á

VË
BÓ Tát ÿy là c° s)Á NguyÁn
Hïu KhaÁ (1902-1954),
quê xóm Cam °Ýng, làng Trung Tñ, ph°Ýng ông Tác, nay
là Ëa bàn tÕ dân phÑ 81, ph°Ýng Kim Liên, qu-n Ñng
a, Hà NÙi.Á GiÚi Ph-t Tí biçt ông d°Ùi bút
danhÁ ThiÁu
ChúÁ
"cái chÕi lau" dùng Ä quét s;ch bãi b-m
trong lòng mình và míi thè rác r°ßi trên Ýi.

Á

Theo
nhà Ph-t híc Edward Conze, BÓ Tát là vË Ph-t có ba -c
iÃm: 1) Khao khát jt °ác sĩ giác ngÙ hoàn toàn
nh° Ph-t TÕ; 2) Giàu lòng tẽ bị và trí tuÇ; 3) Có mÑi
quan hÇ g'n bó vÙi những ng°Ýi th°Ýng và các suy
ngh), c£m xúc nh° hí [1].

Và
ß n°Ùc ta nía §u thç k÷ XX, vËÁ " jì
BÓ Tát b±ng x°ing b±ng thËt hiÇn thñc giãa cõi
Ýi"Á NguyÁn
Hïu Kha, nh° Ýi híc gi£ Lê M;nh Thát [2], hÙi tả ç
ba -c iÃm trên.Á

Trong
s;ch và hiÁu biçt

C°
s) Kha thuÙc Ýi thè XIV dòng hí NguyÁn ông Tác, mùt

dòng hí có m-t tị thành Th ng Long tề cuÑi thđ k÷
 XV. TỐ ba Ýi ông là Tịđn s) NguyAn V n Lý (1795-1868),
 nhà v n hóa nŌi tịđng, làÁ bìn cạ Cao Bá Quát,
 NguyAn V n Siêu, Vi Tông Phan.Á

Cha

ông là Cí nhân NguyAn Hiu CŞu (1879-1946), Ông sáng
 l-p viên phong trào ông Kinh Ngh)a Thác (KNT), tềng bỄ
 ày ra Côn Ɣo nhiÁu n m vì tŪi chŃng Pháp, mŪtÁ
 " jì s) phu" (Une Grande Figure de Lettré), nh° cách
 gíi cạ híc giđ NguyAn V n TŃ [3]. Anh ruŪt ông là
 giáo s° - nhà s° phjì m«u mŃc NguyAn Hiu TƔo
 (1900-1966).

Nh°ng

NguyAn Hiu Kha không kđ tác truyAn thŃng v n nhân cạ
 chaÁ mà chín con °Ýng làm mŪt c° s) khŌ hình
 suŃt Ýi chẾ lo cêu giúp ng°Ýi cùng khŌ.

C-u

bé Hiu Kha b©m sinh a sŞu a cƔm lịi lŪn lên d°Ūi
 Ɣnh h°Bng sâu s_c cạ bà nŪi giàu lòng nhân ái và
 ng°Ýi cha say s°a hojt Ūng yêu n°Ūc chŃng
 Pháp.Á

Nhĩng

êm cùng anh ruŪt un n°Ūc pha trà iđu óm cho các
 cuŪc híp kín cạ nhóm s) phu KNT tịi nhà mình, rŌi
 lịi °ăc Ɣc nhiÁu "Tân th°" và tài liđu
 cách mịng chaÁ mang vÁ ã sŪm hun úc trong c-u bé
 ý chí yêu n°Ūc, th°jng nŌi.

Ông

kÁ vÁ tuŌi thđ cạ mình:Á "Nhà
 nghèo quá, chẾ em tôi 7-8 tuŌi ã phđi ch n bò c_t cĩ,
 gánh n°Ūc, thŌi cịm nşu cám, 10 tuŌi tát n°Ūc, 12
 tuŌi cày bừa. N m tôi 13 tuŌi, bŃ bỄ gi-c Pháp b_t,
 °ăc hai tháng thì m¹ sinh con thế 8. » °ăc ba
 ngày m¹ ã phđi i làm Ông.Á

Tôi suŃt ngày éng rình ß cŌng nhà pha
 (Hĩa Lò) Hà NŪi, hÁ thşy bŃ bỄ giđi sang TŌa án thì
 chjy theo, bỄ li m-t thám ánh rşt au.

Ɣc truyÇn ông Gia Phú Nh) (Garibaldi)
 thşy ông nói vŪi bìn làm mŃi vā cho mình r±ng "Ý
 jì Lāi là vā, Ý jì Lāi là con", tề ó tôi
 nđy ra ý muŃn híc ông ß iÁm ó... Sau şy tôi
 không hÁ ngh) tŪi cái Ýi riêng cạ tôi nĩa. Ng°Ýi
 ta cho là tôi tin jŌ Ph-t mà không l-p gia ình, hí
 ch°a biđt nxi u©n khúc cạ tôi tề thạ còn thđ
 đj"Á [5]

16 tuỔi, Hưu Kha mÙt mình xuỔng Ó S; n bán
thuỔc Nam và bánh k'ò kiэм sỔng. Vì tin ng°Ýi nên m†
h; t vỔn, ông phĐi làm phu kéo thuyÁn, ©y xe, th-m
chí i n xin. Hai n m trÝi cũc nhác †y khi; n ông ngày
càng tin yêu tri; t lý cưu khỔ cưu ng°Ýi cạ ịo
Ph-t.

CuỔi n m 1920, cả Cí CŞu °ác ra tù,
Hưu Kha vÁ giúp cha mß hiÇu thuỔc Lái Nhân °Ýng ß
Ngã T° Sß. HiÇu ông khách nh°ng chạ y; u giúp á
ng°Ýi nghèo, "vì th; 3 n m trÝi
hai bỔ con chÉ ç n ch°ng thëa Óng nào
[6]Á

Bù
l; i, ông híc °ác nghÁ thuỔc Nam và trß thành vỄ
l°;ng y suỔt Ýi chĩa bÇnh không công. Ông l†y hiÇu
TỄnh LiÁu (TỄnh: trong s; ch, LiÁu: hiÁu bi; t), b†
Şu tñ híc ịo Ph-t và ngo; i ngĩ.

SuỔt Ýi híc, lao ùng chân tay và trí
óc, miÇng nói tay làm

19 tuỔi, TỄnh LiÁu i nhiÁu chùa tham
thiÁn v†n ịo, g-p các vỄ chân tu nỔi ti; ng nh° Hòa
th°ăng (HT) Thích Thanh Hanh ß L;ng Giang, Hòa th°ăng
Thích Thanh ThuyÁn ß NamỄnh, c° s) Lê ình Thám ß
Hu; & Qua chuy; n khĐo sát này, ông nh-n ra xu h°Úng
suy tàn cạ Ph-t Giáo:Á

"Khi i sâu vào nhà
chùa, tôi th†y sñ tỔ chéc ß chùa không úng mÙt
chút nào vỦi lÝi Ph-t d; y; trái l; i hoàn toàn d-p
theo khuôn khỔ phong ki; n chia giai c†p r†t kh̄c nghiÇt,
h°ßng thả xa xÉ, bĩ m†t h°n cái tinh thŞn trống lao
Ùng, không theo quy ch; "mÙt ngày không làm mÙt
ngày nhỄn n cạ TỒ Bách Tr°ăng.Á

L; i còn dùng thu-t mê tín v½ ra àn
tràng cúng bái, ác khoét nhân dân Á sỔng mÙt Ýi
nhân rxi. Vì th; tôi nh†tỄnh không theo ch; ù
ó; cho tỦi ngày nay tôi cing chÉ là mÙt tín Ó tín
ng°áng tri; t lý mà thôi. H; n nĩa, n; u có dỄp, tôi s½
ánh Ó cái ch; ù mặc nát †y. Sau ó tôi theo
uỔi viÇc ch†n h°ng Ph-t Giáo" Á [7]Á

Qua ây, ta hiÁu vì sao NguyÁn Hưu Kha
không vào chùa làm s°, mà chÉ làm c° s) tu t; i gia, vëa
lao ùng kiэм sỔng vëa ho±ng d°;ng Ph-t pháp.

Do không m̄t thì giÝ vào các nghi théc tôn
giáo ß chùa nên c° s) có iÁu kiÇn híc kiçn théc
nhiÁu m·t, nghiên cêu triçt lý jio Ph-t mÙt cách
khách quan, tề nhiÁu góc U.Á

N m 26 tuŌi NguyÁn Hiu Kha l̄y bút danh
Ljç KhŌ (vui trong cËnh khŌ), b̄t ßu dËch kinh Ph-t
ra QuŊc ngĩ, vì ông th̄y ng°Yi ta toàn tãng kinh chỉ
Hán nên ch³ng hiÁu gì. DËch kinh úng là khŌ th-t,
cĩc kó khó nhíc, phËi giĩi cË Hán híc, Ph-t híc,
nh°ng ông quyçt làm vÙi suy ngh):Á

"Vì kém tinh thÿn tĩ l-p cho nên ta cé
vùi ßu vÙi kinh chỉ Hán, ít ng°Yi dám dËch kinh sang
tiçng ta. Kinh chỉ Phjñ dËch ra chỉ Hán °ác, thì
dËch ra chỉ ta cing °ác ché sao! Chỉ QuŊc ngĩ cợa
ta r̄t dÁ phŌ biçn, dËch âm lị úng hjñ chỉ
Hán"Á [8]

TuyÁn t-p gŌm 16 cuŊn kinh c; bËn do
ThiÁu Chiu dËch °ác nhà xūt bËn Tôn Giáo in lị
n m 2002 là mÙt ghi nh-n cŊ g°ng ÷y.

N m 1932 ông tĩ in tác ph©m cợa mình là
bËn dËch Kinh Vô Th°Yng ; n m 1934 dùng bút danh
ThiÁu Chiu in Khóa H° Kinh dËch ngh)a bËn dËch
ra QuŊc ngĩ tác ph©m Khóa H° Lắc nŌi tiçng cợa
Trÿn Thái Tông.Á

Híc giË NguyÁn Lang (téc thiÁn s° Thích
Nh̄t Hjñh) nh-n xét:Á "ThiÁu
Chiu là mÙt cây bút r̄t vjng chāi và sâu s̄c; c n
bËn Hán v n cợa ông r̄t vjng; v n Khóa H° là v n biÁn
ng«u r̄t khó dËch nh°ng bËn dËch cợa ông r̄t ·c
s̄c, íc êm tai, ngh)a lý khá rõ ràng"
[9]

ThiÁu Chiu ch°a ngày nào °ác i
híc,Á chË °ác bà nÙi djy chỉ Hán và QuŊc ngĩ.
Sau óÁ nhÝ công phu tĩ híc mà ông sÙm tinh thông
Tê Th° Ngĩ Kinh, çn tuŌi "tam th-p nhi l-p"
ã thjio dùng tiçng Pháp, tiçng Anh, và ·c biÇt am
hiÁu Hán híc, Ph-t híc.Á

SuŊt Ýi híc, lao ùng chân tay và trí
óc, miÇng nói tay làm, nên viÇc gì ông cing giĩi, tề
cây c̄y çn viçt lách. Ông dùng thuŊc Nam chĩa khĩi
bÇnh cho nhiÁu ng°Yi, và viçt lojt bài "Bà Lang

Nhà" r̄t thú vĒ ng nhiÁu kó trên báo uŃc
TuÇ.Á

Ông có mÙt híc trò là Ni s° Thích àm
Ánh, 85 tuŌi, hiÇn trả trì chùa Phảng Thánh [10]. Ni s°
àm Ánh có câu cía miÇng: "Ch°ng ai giĩi b±ng
thŒy tôi" và hay kÁ: ông á » mát tay çn méc
nhiÁu gia ình çn nhÝ tr°Úc hàng tháng. Nhân v-t
ThiÁu Cháu Œy ã i xa hìn nía thç k÷ nh°ng tên
tuŌi, t° t°ßng,Á sñ nghiÇp cùng di s£n vô giá ngót
mÙt tr m tác ph©m cçp ông v«n sñng mãi vÙi dân
tÙc...

Ghi chú:Á

[1] Edward Conze: L°ác sí
Ph-t Giáo, Nxb TŌng hãp TPHCM

[2] NguyÁn jì Óng:
ThiÁu Cháu NguyÁn Hũu Kha, Nxb Tôn Giáo, Hà NÙi 2008

[3] Ch°ng Thâu và HŌ Anh
H£i: NguyÁn Hũu CŒu, chí s) yêu n°Úc ông Kinh Ngh)a
Thắc, Nxb Lý lu-n Chính trĒ, Hà NÙi 2007

[4] Edward Conze, ibid.

[5] [6] [7] Tñ Bich cçp
ThiÁu Cháu

[8] ThiÁu Cháu: Lýi tñ
b£n dĒch kinh A Di à

[9] NguyÁn Lang: ViÇt Nam
Ph-t Giáo Sí Lu-n, t-p III, Nxb V n Híc, Hà NÙi 1994

[10] Ēa chÉ chùa Phảng
Thánh: Ngõ CŃng Tr°ng, Khâm Thiên, Hà NÙi; iÇn thoji
04-38512547

